

Joan Guinjoan fa

Maria Eugènia Perea Virgili

Una òpera, tres simfonies, dotzenes de premis i reconeixements, més d'un centenar de partitures... i vuitanta anys; Joan Guinjoan ha fet vuitanta anys el 28 de novembre.

La Residència d'Investigadors celebra l'aniversari

A Barcelona, la Residència d'Investigadors ha festejat els vuitanta anys de Joan Guinjoan amb un concert homenatge que va tenir lloc el mateix 28 de novembre a les set del vespre a l'auditori de la seva seu, al carrer de l'Hospital. Francesc Farré, director de la Residència, va encetar l'acte recordant que la institució que dirigeix ha tingut la sort de celebrar els 70 i 75 anys del compositor i va afegir que *fins als 100 anys, amic Guinjoan, només ens queden quatre celebracions. Des la Residència prenem el compromís ferm i davant de tots vostès que les farem*. A tall de presentació, Farré va repassar breument la trajectòria vital de Guinjoan, des que comença a treballar la terra a Riudoms *fent de pagès de veritat, és a dir, collint avellanes i olives una a una* fins que deix el piano i es dedica a la composició: *als trenta anys ja s'adona que amb el piano no arribarà a ser una gran estrella llavors va dir que es dedicaria a la composició i s'hi dedica des dels trenta fins a avui en dia*.

A continuació i seguint un

horari estricte, Tess Knighton, doctora en musicologia per la Universitat de Cambridge, va llegir el proemi que havia escrit expressament per a l'ocasió amb el títol *Joan Guinjoan, compositor*.

Jo sóc Gaudí un artista sense por. Així comença el primer monòleg de Gaudí de l'òpera de Joan Guinjoan amb llibret de Josep Carandell i així va començar també el discurs de Knighton, cosa que li va servir per establir una analogia: es podria dir que Guinjoan és un artista sense por perquè quan s'ha d'enfrontar a la situació d'intensa soledat que es necessita per crear una obra treu tot el coratge que té i la tira endavant. De fet, a Guinjoan li hem sentit dir motes vegades aquella frase al·legòrica: *Per a mi la composició és un repte fascinant perquè em permet enfrontar-me a mi mateix*. Efectivament, el fet de trobar-se davant d'un paper en blanc ens permet saber si som capaços o no d'aportar alguna cosa. I Guinjoan, en paraules de la mateixa doctora, n'és capaç, molt més que capaç. *La música de Joan Guinjoan és per si mateixa una revelació. En cada peça des de les obres a gran escala –com l'òpera Gaudí, les tres simfonies i els concerts– fins a les més íntimes per a veu i piano o piano sol hi ha una sensació temerària de moviment cap endavant i d'un procés de transformació constant*.

La musicòloga Tess Knighton va presentar l'acte amb un proemi titulat *Joan Guinjoan, compositor*.
Foto: Maria Eugènia Perea Virgili.

vuitanta anys

Knighon també creu que en la seva música es pot entreveure i comprendre alguna cosa de la seva honestedat i humilitat davant del procés creatiu, qualitats que són intrínseques i essencials en la vida i obra d'aquest compositor, un dels més importants i influents de la seva generació. Més endavant afegeix que Joan Guinjoan sempre ha insistit en la importància del lloc d'origen, en el seu cas el poble de Riudoms (...) però aquest eclecticisme no es fa a l'atzar; resulta d'una profunda mescla d'allò local i internacional, d'una combinació d'aquestes arrels llargues de la seva pròpia terra i l'habilitat per unir-se amb la imaginació creativa universal. Si ell en la segona simfonia Ciutat de Tarragona o en el segon moviment del primer quartet o en un moment de l'òpera Gaudí introdueix melodies populars de la seva terra natal és per engendrar matèria musical amb la qual construeix un idioma universal i sublim d'un procés intrínsecament vinculat al concepte gaudinià del *trencadís*. Més endavant la musicòloga insisteix en el concepte de *trencadís* i l'explica. Però també té a veure amb el subjacent procés estructural de cadascú, el concepte de *trencadís* de trencar per recrear rau en moltes obres o seccions d'obres, especialment

al ballet del mateix títol, *Trencadís*, a l'òpera *Gaudí*, en el qual, en paraules del compositor, representa que tot està trencat i dispers però Gaudí ho refà a la seva manera. De la mateixa manera, a *Verbum (genoma in musica)*, Joan Guinjoan representa la ruptura del genoma en desenes de milions de fragments per després reconstruir una seqüència genètica específica: la de la parla. Després del trencament comença la reconstrucció. Musicalment, un

“Es pot entreveure i comprendre alguna cosa de la seva honestedat i humilitat davant del procés creatiu, qualitats que són intrínseques i essencials en la vida i obra d'aquest compositor, un dels més importants i influents de la seva generació”

potent clúster inicial equival al procés de ruptura, del desfer, del qual

Alfonso Calderón de Castro interpretant de memòria *Verbum (Genoma in musica)*.
Foto: Maria Eugènia Perea Virgili.

sorgeix a poc a poc tant la logística del llenguatge com la coherència de l'idioma musical.

Les paraules de Tess Knighon es fan difícils de resumir per la transcendència d'alguns passatges com ara quan diu que l'any 1994, després d'escoltar una gravació de música per a violoncel i orquestra, el compositor francès Henri Dutilleux va escriure una carta a Guinjoan en què li deia « j'ai pu écouter vos œuvres et je n'ai été très heureux notamment par l'écriture du violoncelle vous avez fait progresser la technique de l'instrument ». És a dir que –i són paraules de Knighon– *trobant-*

Joan Guinjoan adreçant unes paraules als assistents al concert homenatge pels seus vuitanta anys.
Foto: Maria Eugènia Perea Virgili.

se amb el paper en blanc al davant, el compositor s'enfronta al món, a una realitat sonora que sap captar i que aconsegueix organitzar amb brillantor i gran originalitat. Com veiem, es torna a insistir en les dificultats de la creació que apuntàvem en paràgrafs anteriors. La intervenció de la musicòloga acaba recurrent novament a aquesta imatge: Una pàgina en blanc aquí. I cal dir que les seves partitures són autèntiques obres d'art. Amb el descobriment del genoma i del gen de la parla tan bellament representat a la música de Verbum serà possible comprendre com funciona el llenguatge humà. Però les paraules mai podran expressar la inestabilitat del llenguatge musical de Joan Guinjoan. Així que jo callo i escoltem la música del mestre.

Després d'aquestes dues intervencions introductòries comença el concert en dues parts en què s'interpreta *Verbum (Genoma in musica)* –toca el piano Alfonso Calderón de Castro–, *On són, oh mar,*

els déus i llurs imatges, Tríptic de Setmana Santa, Per l'esperança, Jo sóc Gaudí –ària de l'òpera *Gaudí*– i el *Monòleg* –també de l'òpera *Gaudí*, interpretat pel baríton Joan Martín-Royo. El moment més esperat del concert, però, va ser el *Cant espiritual indi* perquè per primera vegada després de cinquanta anys Joan Guinjoan va tocar el piano en públic, en aquest cas acompanyat per la soprano Maria Hinojosa. A la segona part, després d'un recés de vint minuts, el conjunt instrumental de l'Escola Superior de Música de Catalunya va interpretar *El diari*, amb Maria Hinojosa i Joan Martín-Royo com a solistes. Tal i com ens explicà Guinjoan a finals d'octubre

“Per primera vegada després de cinquanta anys, Joan Guinjoan va tocar el piano en públic”

aquesta va ser la primera audició d'*El diari* en dúo.

Aquesta vegada ho cantaran dos (...) Doncs El Diari és el diari en català, aquí en castellà explica tots els signes el que volen dir. Enteneu? Trazos glissandos lo más agudos posible. Fórmulas de trémolo de suite normal. Acelerando, rápido (...) Aquesta partitura té molt d'interès sabeu perquè? Perquè la van editar com si fos facsímil. O sigui que és el mateix, la mateixa escriptura meva està editada. Jo la tinc en paper transparent dels arquitectes. Veus? Sí, sí. Saps què és això? Això ho he fet al damunt perquè ho canten els dos. Això és per

una cantant però aquí també ho vol cantar el Juan Martín-Royo, que és un baríton magnífic. I llavors ara al director d'orquestra (Xavier Puig) li he de dir quan canta un... Faran com un diàleg, saps? Mira, mira, veus aquí tens la improvisació. I aquí és al final. És un text que és bastant divertit perquè parlen de la borsa d'avui. Química text 315+8. Banca Unida 170+4. I llavors saps què els faig jo aquí? Pi, pa, pa, pa, pa. La trompeta. Lo del 22 de desembre, del Nadal, sabeu allò d'aquells nens... la loteria. Amb la trompeta i és molt divertit... I aquest, veus aquest? Això ja és jazz, això és d'un cabaret i la cantant fa tum, tum, tum... a la popular ballarina do, do, do, do, do, li ha sortit un gra a la punta del nas, ti na do do show... no podrà estrenar l'espectacle ti na do do show... do, do, do... això sí, ha de ser una cantant que té molta gràcia. La Maria Hinojosa és fantàstica. Mira, mira, mira, diu hi ha qui sospita que el gra no existeix i que tot és una operació pu-bli-ci-tàaa-ri-a. I aquí ja ve el futbol. El nostre equip és millor però avui no hem tingut sort. L'àrbitre ens ha perjudicat. El gol no era gol. El nostre equip és millor i avui s'ha demostrat. L'àrbitre ha estat just. I el gol era goool! (...) I l'acabament és molt bo. Aquí jo faig una marxa fúnebre. Pa, pa, pa, pa. La Conferència Internacional pel Progrés dels Pobles s'ha reunit a Londres. Jo pa, pa, pa, pa... Representants dels vuitanta-tres països han aconseguit arribar a un acord concret. Pam, pam, pam. Tornar-se a reunir d'aquí a tres anys a París d'aquí a sis anys. Aplausos. I saps què són els aplausos? Amb la mà amb la boquilla del trombó fan així... Lo que és

molt bonic és al final. Això és l'esquella amb l'arc i fa com un so electrònic molt bonic. Demà el sol sortirà a les 5:41. I llavors els cantants, la cantant se'n va a poc a poc. El diari, el diari. Com al començament entren a l'escenari igual, cantant el diari.

Abans de pujar a l'escenari per interpretar el *Cant espiritual indi* i després d'una forta ovació, Joan Guinjoan va adreçar al públic unes paraules d'agraïment als representants de les institucions allí presents –com el conseller de cultura–, a la Residència d'Investigadors, a la musicòloga Tess Knighton i a tots els que l'havien volgut acompanyar en una data tan assenyalada. Podria haver parlat de molta gent i de molts compositors que també eren presents a l'auditori però d'entre tots va escollir parlar de Josep Maria Mestres Quadreny: *això és per demostrar que nosaltres amb vuitanta anys no ens barallem. Ell és el degà de Barcelona i el Josep Maria resulta que com a compositor i un gran amic hem estat sempre en contacte. I cada tres mesos, és clar, a la nostra edat és normal, ens agrada anar a dinar i trobar llocs que es mengi bé. Això ha estat la nostra relació a part de tota la relació musical. I a més a més sempre ha estat una persona que s'ha molestat a preguntar per la meua salut. I una altra cosa que vull recordar és la primera persona que em va donar algo important aquí a Barcelona quan jo encara no era ningú, o sigui em va fer crític de la revista Imagen y sonido.*

El sentit de l'humor de Joan Guinjoan no podia fallar el dia del seu vuitantè aniversari. *Dit això ara ve lo pitjor perquè avui ha sortit a la premsa*

*que jo toco el piano. Aleshores perquè no sigui dit, és clar, jo vaig tocar el piano, jo vaig deixar la meua carrera pianística fa cinquanta anys. L'any 1991 perquè com que ocupava el lloc del Mompou a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi vaig fer un gran esforç però després ja no he tocat més. Però és que em van dir toqui el piano, toqui el piano. Jo he triat precisament una peça molt curta que és el *Cant espiritual indi* perquè encara que posi és de l'any 64, la vaig escriure l'any 61 i era el moment que jo era autodidacte i no sé per què li vaig posar aquest nom de *Cant espiritual indi*. I jo per seguretat al magnífic pianista, que per cert haig de dir que és l'únic pianista a Espanya que m'ha fet *Verbum* de memòria, jo també li he fet estudiar això per si a mi em passava alguna cosa...*

El concert homenatge s'acaba a les nou del vespre però encara hi

ha temps per oferir un aperitiu als assistents. Joan Guinjoan brinda pels seus vuitanta anys entre familiars i amics. Una servidora, a quarts de deu, se'n torna cap al poble i, en entrar, encara que no em vingui de pas, em ve de gust enfilat el carrer de Baltasar de Toda i Tàpies i aturar-me deu segons davant de l'institut que Guinjoan tant s'estima. Em quedo mirant la seva signatura en lletres de llum blava a la façana i no puc evitar recordar com li agrada dedicar discos i llibres amb el bolígraf de l'institut. Això sí, quan no li escriu prou fi torna a recórrer a les bromes: *A aquesta gent del meu institut els he de dir que fotin una tinta més bona!*

Joan Guinjoan –piano– i Maria Hinojosa –soprano– interpretant el *Cant espiritual indi*.
Foto: Maria Eugènia Perea Virgili.

Carta blanca

A Madrid també s'han celebrat els vuitanta anys del compositor riudomenc, i sense estalviar en despeses. Així, la Societat General d'Autors i Editors, la Fundació Autor i el Centre Nacional de Difusió Musical van organitzar un concert a la sala de cambra de l'Auditori Nacional de Madrid el dia 3 de novembre. A la primera part s'interpretaren *Tensió-Relax*, per a percussió (1974), *Prisma*, per a piano, vibràfon i marimba (1979) i *Flamenco, tres peces per a dos pianos* (1994-95). I a la segona part es tocà *Sonidos de la tierra*, per a acordió (2007) i *Cinc estudis per a dos pianos i percussió* (1968). Com a detall, s'han

editat programes de mà en castellà però també en català. *Han tingut la delicadesa a Madrid –no ho ha fet un*

“A Madrid també s’han celebrat els vuitanta anys del compositor riudomenc, i sense estalviar en despeses”

madrileny, eh– que han fet programes per a mi en català. Imagineu-vos! (...) Aquest no és madrileny, és un cubà

Cinquanta anys després de deixar la carrera pianística, Joan Guinjoan va tornar a pujar a l'escenari per tocar el *Cant espiritual indi*.
Foto: Maria Eugènia Perea Virgili.

però és un home de molta cultura i per delicadesa... Dic ¿pero hombre a quién quieres que lo dé esto aquí? Per això ho he pres cap aquí.

La Orquesta y Coro Nacionales de España (OCNE) en la seva programació 2011-2012 ha dedicat la Carta Blanca a Joan Guinjoan. La Carta Blanca és un dels programes més significatius de l'OCNE, un cicle que cada any dedica a una figura internacional de la música. Així, els dies 2, 3 i 4 de març de 2012 l'OCNE tocarà *Música per a violoncel i orquestra* i *Trama*. Els dies 9, 10 i 11 de març interpretaran *Fanfarria* i la tercera simfonia *Sincrotró Alba*. La música de cambra també tindrà cabuda a la Carta Blanca de manera que el 29 de febrer a la Fundació Juan March s'interpretarà *Dígraf, Jondo, Verbum, Divagant* i *Au revoir, Barocco*. El 6 de març, a l'Auditori Nacional de Música se sentirà *Magma, G.I.C. 1979, El Diari, Nexus* i *Homenatge a Carmen Amaya*. El 13 de març clourà el cicle la mateixa orquestra amb el quartet Brodsky amb les obres *Self-Paráfrasis, Passim-Trio, Tensió, Aniversari* i el *Quartet de corda número 1*.

La premsa recull els 80 anys de Joan Guinjoan

El diari El País, la Lourdes Murgades em diu mira Joan, com que nosaltres ja t'hem fet tantes entrevistes jo et vull fer una cosa molt més interessant (...) el dia vuit de novembre aquesta dona vol venir a Riudoms amb el fotògraf i que jo li ensenyi tots els llocs (...) tothom sap que hi ha el Guinjoan, això no hi ha problema. Però d'on prové, com ha crescut? I

llavors em demanen fotos de petit, no sé què. I és clar, volen vindre un dia allà a Riudoms i anar pel carrer. Ah, caram jo dic pel carrer jo em canso! No, ja t'asseuràs! Sí, no sé pas on m'asseuré. No hi ha pas una cadira... Doncs passejar per Riudoms pels llocs on encara puc anar (...) El meu mas, o sigui el que jo era l'hereu, o sigui que és el que em tocava a mi però com que jo me'n vaig anar li va tocar al meu germà pobret que en pau descansi. Ell el va vendre en una gent d'aquí a Barcelona que el van cuidar bé però en acabat es veu que aquells l'han venut i ara està en tres o quatre trossos (...) Jo el que vull és que em fotografiïn allà als avellaners on jo treballava (...) allí vull fer-me una foto, hi vull anar perquè he viscut allí fins als vint anys. Hi vam passar la guerra i en acabat quan era l'estiu ens quedàvem allà. I llavors a Riudoms (...) és clar que anirem a l'institut però l'institut és d'ara. Al carrer Major, si passo pel Casal que és on jo anava a fer els Pastorets i hi tocava el piano però allí no s'hi pot entrar, que es veu que està tot mig destruït. Ja ho veurem, no ho sé. Però mirarem on puc anar. Vull anar també a Sant Antoni, que jo hi anava a ballar de petit, i vull anar a l'església perquè a l'església jo hi he fet la primera comunió, jo m'hi he casat, allí hi hem enterrat el meu pare i la meva mare, la meva sogra també, i el meu sogre. Doncs a l'església hi hem d'anar! I a més vull que em facin una foto a l'altar on el meu sogre va fer l'altar del beat... ah, i després a l'ajuntament perquè és l'escola que jo vaig anar. Era una escola, baix d'allí.

Amb aquestes paraules i en una pausada conversa a casa seva a

finals d'octubre Joan Guinjoan ens explicava com es faria el reportatge que El País va publicar al suplement Quadern el dijous 24 de novembre amb el títol "Joan Guinjoan, 'ab origine'". Quatre dies més tard, el 29 de novembre, l'endemà del concert homenatge a la Residència d'Investigadors va publicar una nota breu però amb una foto de mitja pàgina a dues columnes la notícia dels vuitanta anys del compositor.

Per la seva banda, La Vanguardia, rotatiu sempre molt atent a qualsevol moviment de Guinjoan, el 28 de novembre va publicar l'article 'l al piano... Joan Guinjoan'. L'endemà va publicar en castellà aquest altre escrit 'Guinjoan celebra sus 80 años con la Ensemble Incontemporain en el Auditorio de Girona'. El diari Ara se'n va fer ressò amb l'article 'Madrid celebra

el 80è aniversari de Joan Guinjoan'. I El Punt Avui, en l'edició de les comarques de Girona, va publicar amb foto inclosa l'article 'Guinjoan rep com a regal un concert a Girona'. Quant a la premsa especialitzada, el 21 de novembre la versió digital de la Revista musical catalana va publicar cinc paràgrafs sota el títol 'Joan Guinjoan celebra els 80 anys amb múltiples homenatges'. »

Programa de mà del concert homenatge a Joan Guinjoan, el 28 de novembre de 2011.

es muc
ESCOLA SUPERIOR DE MÚSICA DE CATALUNYA

CONCERT HOMENATGE
JOAN GUINJOAN
80 ANYS

DILLUNS 28 DE NOVEMBRE DE 2011

A les set del vespre, a l'Auditori de la Residència d'Investigadors
Carrer Hospital 64, Barcelona. Tel. 93 443 27 39
www.residencia-investigadors.es

PROGRAMA

Presentació de l'acte: DR. FRANCESC FARRÉ
Director de la Residència d'Investigadors

Proemi: JOAN GUINJOAN, COMPOSITOR
A càrrec de la Dra. TESS KNIGHTON
ICREA Research Professor, Institució Milà i Fontanals (CSIC),
Emeritus Fellow Clare College, Dra. en Musicologia, Universitat de Cambridge

CONCERT

I

1. VERBUM (GENOMA IN MUSICA)
Alfonso Calderón de Castro (piano)
2. ON SÓN, OH MAR, ELS DÉUS I LLURS IMATGES
3. TRIPTIC DE SETMANA SANTA
4. PER L'ESPERANÇA (veu sola)
5. JO SÓC GAUDI (ària de l'òpera GAUDI)*
6. CANT ESPIRITUAL INDI (Maria Hinojosa, soprano)
7. MONOLEG (ària de l'òpera GAUDI)* (Joan Martín-Royo,
baríton)

(piano)
Mª Rosa Llorens | Alfonso Calderón de Castro | Joan Guinjoan

II

EL DIARI**

Solistes: Maria Hinojosa i Joan Martín-Royo
Conjunt instrumental de l'Escola Superior de Música
de Catalunya (ESMUC)
Director: Xavier Paig

* Primera audició amb piano.
** Primera audició en dúo.